

rrak ekar diegazukeen kalteaz eta euskal literaturgintza efikaz batek urratu behar lituzkeen pausoez. Izenbururik gabe, literatur ihardun esperimenta bat. «Grandeur nature», L. Berlangaren azken filmaren gai polemikoaren birkreazio batek eta filmeari berari buruzko erreseina batek osatua. Bernardo Atxagaren literatur zati bat, zeinari X. O. ren beste bat, «Zorrien balada», jarraitzen baitzaio. Poema batek eta zenbait zati eta ohar laburrek osatzen dute kontrakultur literaturarik serioenaren molde eta joeren barnean taxutzen den ale hau. Azpimarkagarria zati grafikoaren kalitatea eta egokitasuna, textuen irkurgarritasunaren onetan gertatzen dena. Guztiz gomendagarria euskal literatur problematikaz arduratzen direnentzat, gure literatura burokratikoaz asperturik, beste hizkuntzetara jo behar izan duenarentzat, edo astialdian, komuncan eseririk adibidez, marrazki eta paragrafo batzu ikusiz denbora pasa nahi duenarentzat, baldin gaurko literaturgintzarekiko sentsibilitate apur bat badu, noski. Euskara batua, baina inongo galeriari inolako amore-ematerik egiten ez zaiola.

***** RAMON SAIZARBITORIA. Ene Jesus edo Jesus, Jesus, Jesus Maria eta Jose.** Hitzaurrea: K. Izagirre Urreaga. Juan J. Lasa-ren epilogoia, Kriselu editoriala. Donostia, 1976, 178 or. 12 x 17. 250 pezeta.

Kontuz irakurle, Saizarbitoriaren bi lehen nobelez Saizarbitoria nobelagilearen imagina bat itxuratu baduzu. Saizarbitoria hau ez da kalitate-maila garai bat galdu gabe nobela guztiz irakurgarriak, komertzialak esango nuke, eskaintzeko miraria lortzen zuena, urtean behingo nobela-irakurle euskaldunari esrialdi (edo etzanaldi) batetan 100 metro osoa irakur arazten ziona. *Ene Jesus* nobela zail bat da. Honetan ez dugu argumentu-hari utzezinik edo kilikagarririk. Gizon bat ohean datza, hil zain, eta ez aspertzeko historia atseginak asmatu eta moldatu nahian ari da. Baina, gaisoaldi edo logabetasunetan horrelako zerbaitetan saiatu denak dakienez, hori ez da erraza gertatzen, hariak nahasi egiten baitira eta ezina baita pasarte-segida koherente bat moldatzea. Hori da dena, edo hori izan daiteke dena.

Euskal kreazio-literaturari begiraturik, aitortu behar dugu «literatura herriarentzat» eta antzeko slogan erdiegiako eta nahasleek eraginik burutu dugun literaturgintzaren balantzea ez dela oso distiratsua izan. Topiko anbiguo horiek, idazleen zabarkeria zuzitzeko eta gure irakurlearen sektore filisteo eta ezprestatuenean literatur diktadura legeztatzekeo baizik ez digute balio izan. Atxakiek, itxurakeriek eta eperik laburrenara soilik ikusten duen literatur estrategia kaltegarri batek markatzen duen egoera honetan, *Ene Jesus*, gauza ororen gainetik idazle sentitzen den eta bere eginbidean duen erantzunkizun larriaz oharturik jabetzen den gizon baten obra da, hitz bakoitza esaldi bakoitzean, esaldi bakoitza pasarte bakoitzean eta pasarte bakoitza nobelaren osotasunean tankeratzen, pisatzen eta neuritzen bi urtez egunero hainbat orduz iharduteko bezain zoroa eta zuhurra

den nobelagile militante baten erantzuna edo protesta. Literaturzale izatea ez da mundu honetan irits daitekeen bertuterik garaiena, baina bekatu ere ez da. Eta, ez gaitzen engania, literaturzale egunero literatur libururen bat eskuartean duena da, literaturari (eta egungo literatura, Jainkoari eskerrak, Hego Amerikakoa baino zerbaiz gehiago da) jarraitzen zaiona, hitz batez, literatura asko irakurtzen duena. Eta euskaraz ez dakitenez ulertzeko eran mintzatzen, irakurtzen ez dutenentzako mailan idazten, literatura bost axola zaienen txaloa jasotzeko moduko literatura egiten gure indarrak gehienak hondatzen ditugun herri xeble honetan guztiz arraroa gertatzen bada ere, Saizarbitoriak munduko gauzarik logikoena besterik ez du egin: nobela bat nobelazaleentzat idatzi. Horien hitza da hauzi honetan entzun behar den bakarra.

*** **KARLOS OTEGI. Pertsonaia euskal nobelagintzan.** Euskara-tzailea: Dionisio Amundarain. 1975eko «Gipuzkoa» literatur saria. Gero euskal liburuak. Bilbo, 1976. 240 or. 11 x 18. 250 pezeta.

Gaitzat euskal nobelagintzako pertsonaia duen lizentziatur tesi hau bi zatitan moldatu da. Lehenak, «Analisirako elementuak», bi kapitulu ditu: «Nobelako pertsonaia», metodologikoa, eta «Euskal nobelagintza», azterkizunaren ikuspegi orokorra. Bigarren zatian, lau kapitulutan, euskal nobelagintzako lau pertsonai-mota aztertzen dira: «pertsonaia indibiduala iraukorki eraikia» (D. Agirre, *Garoa*), «pertsonaia indibiduala existenzial gatazkan» (J. L. Alvarez Enparantza, *Leturiaren egunkari ezkutua*), «pertsonaia kolektibua bere baitan urratua eta bere buruari oldartua» (A. Lertxundi, *Ajea du Urturik*), eta «pertsonaia babesgabea» (M. Ugalde, *Itsasoa ur-bazter luzea da*).

Gure literatur kritikaren alor soilean, guztiz onuragarria gertatzen da Karlos Otegiren saioa. Tresneria kritiko nahiko zorrotz bat bereganatu du eta aski zorrozki erabiltzen jakin du, batez ere *Garoa*-z eta *Leturia*-z ari dencan, niretzat lanaren parterik baliosuenak. *Urturi*-ri dagokionez, azterketa nahiko osagabea iruditzen zait: *Garoa*-n hain ongi adierazten den pertsonaia-kontalari erlazioaren arazoa ez da azpimarkatzen, eta hori da hain zuzen, beti nire ustez, Lertxundiren nobelaren punturik ahulena, zeren *Urturi*-n pertsonaia-mota berri bat eraikitzen bada ere, erabiltzen den kontalaria funtsean Agirrerena bera baita. Ikus adibidez hainbat kapitulu sarbidea egiteko modua: kontakizunaren argigarri edo giltz gertatzen den proposamen orokor batetan datza bi kasuetan. *Itsasoa ur-bazter luzea da* euskal nobelatzat hartzea ez zait bidezkoa iruditzen, definizioz euskal nobela bat ez delako, hain zuzen. Pertsonaia-mota berri bat aztertu nahiak ez du aukera zilegiztatzen, eta, bestalde, lana argitaratu orduko euskal ordain jatorrak publikatu direla hartu behar da kontutan. Puntu horretan, lana zaharkitua agertu da. Editoreen erruz dudarik gabe, baina zaharkitua. Bestalde, Otegiren azterketak ez ditu saihestu lizentziatur tesien akats